

॥ नक्षत्रसूक्तम् ॥

(तैत्तिरीय ब्राह्मणम् अष्टकम् - ३/प्रश्नः - १)

(तैत्तिरीय संहिता काण्डम् - ३/प्रपाठकः - ५/अनुवाकः - १)

अ॒ग्निर्नः॑ पा॒तु कृ॒त्तिकाः॑ । नक्ष॑त्रं दे॒वमिन्द्रि॑यम् । इ॒दमा॑सां वि॒चक्षण॑म् ।
ह॒विरा॑सं जु॒होत॑न । यस्य॑ भा॒न्ति र॒श्मयो॑ यस्य॑ के॒तवः॑ । यस्ये॒मा
वि॒श्वा भुव॑नानि॒ सर्वा॑ । स कृ॒त्तिका॑भि॒रभिसं॑वसानः । अ॒ग्निर्नो॑ दे॒वः
सु॒विते॑ द॒धातु॑ ॥ १ ॥

प्र॒जाप॑ते रोहि॒णी वे॑तु॒ पत्नी॑ । वि॒श्वरू॑पा बृ॒हती चि॒त्रभा॑नुः । सा नो॑
य॒ज्ञस्य॑ सु॒विते॑ द॒धातु॑ । यथा॑ जीवे॒मश॑रदः स॒वीराः॑ । रोहि॒णी दे॒व्युद॑गात्पु॒रस्त॑
वि॒श्वा रू॒पाणि॑ प्रति॒मोद॑माना । प्र॒जाप॑तिः ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्ती । प्रि॒या
दे॒वाना॑मुप॒यातु॑ य॒ज्ञम् ॥ २ ॥

सो॒मो रा॒जा मृ॒गशी॑रुषेण आ॒गन् । शि॒वं नक्ष॑त्रं प्रि॒यम॑स्य॒ धाम॑ ।
आ॒प्याय॑मानो बहु॒धा जने॑षु । रे॒तः प्र॒जां यज॑माने द॒धातु॑ । यत्ते॑ नक्ष॑त्रं
मृ॒गशी॑रुषमस्ति । प्रि॒यः रा॒जन् प्रि॒यत॑मं प्रि॒याणा॑म् । तस्मै॑ ते सोम
ह॒विषा॑ वि॒धेम॑ । शं न॑ ए॒धि द्वि॒पदे॑ शं चतु॑ष्पदे ॥ ३ ॥

आ॒र्द्रया॑ रु॒द्रः प्रथ॑मा न ए॒ति । श्रेष्ठो॑ दे॒वानां॑ पति॒रघ्नियाना॑म् । नक्ष॑त्रमस्य
ह॒विषा॑ वि॒धेम॑ । मा नः॑ प्र॒जाः री॑रिषन्मोत वी॒रान् । हेती॑ रु॒द्रस्य॑
प॒रिणो॑ वृणक्तु । आ॒र्द्रा नक्ष॑त्रं जुष॒ताः ह॒विर्नः॑ । प्र॒मुञ्च॑मानौ दुरि॒तानि॑
वि॒श्वा । अ॒पाघ॑शः सन्नुद॒ताम॑रातिम् ॥ ४ ॥

पुन॑र्नो दे॒व्यदि॑तिः स्पृ॒णोतु॑ । पुन॑र्वसू॒नः पुन॑रेता॑ य॒ज्ञम् । पुन॑र्नो दे॒वा
अ॒भिर्य॑न्तु॒ सर्वे॑ । पुनः॑ पुन॒र्वो ह॒विषा॑ य॒जामः॑ । ए॒वा न दे॒व्यदि॑तिर॒न्वा ।
वि॒श्वस्य॑ भ॒र्त्री जग॑तः प्रति॒ष्ठा । पुन॑र्वसू॒ ह॒विषा॑ व॒र्धय॑न्ती । प्रि॒यं दे॒वाना॑मप्येतु॑

पाथः ॥ ५ ॥

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः । तिष्यं नक्षत्रमभि सम्बभूव । श्रेष्ठौ देवानां
पृतनासु जिष्णुः । दिशोऽनु सर्वा अभयं नो अस्तु । तिष्यः पुरस्तादुत
मध्यतो नः । बृहस्पतिर्नः परिपातु पश्चात् । बाधेतां द्वेषो अभयं
कृणुताम् । सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ ६ ॥

इदं सपेभ्यो हविरस्तु जुष्टम् । आश्रेषा येषामनुयन्ति चेतः । ये
अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति । ते नः सर्पासो हवमार्गमिष्टाः । ये रौचने
सूर्यस्यापि सर्पाः । ये दिवं देवीमनुसञ्चरन्ति । येषामाश्रेषा अनुयन्ति
कामम् । तेभ्यः सपेभ्यो मधुमज्जुहोमि ॥ ७ ॥

उपहृताः पितरो ये मघासु । मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः । ते नो
नक्षत्रे हवमार्गमिष्टाः । स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम् । ये अग्निदग्धा
येऽनग्निदग्धाः । येऽमुं लोकं पितरः क्षियन्ति । याङ्श्च विद्वयाङ् उ
च न प्रविद्म । मघासु यज्ञं सुकृतं जुषन्ताम् ॥ ८ ॥

गवां पतिः फल्गुनीनामसि त्वम् । तदर्यमन् वरुणमित्र चारु । तं
त्वा वयं सनितारं सनीनाम् । जीवा जीवन्तमुप संविशेम । येनेमा
विश्वा भुवनानि सञ्जिता । यस्य देवा अनुसंयन्ति चेतः । अर्यमा
राजाऽजरस्तु विष्मान् । फल्गुनीनामृषभो रौरवीति ॥ ९ ॥

श्रेष्ठौ देवानां भगवो भगासि । तत्त्वा विदुः फल्गुनीस्तस्य वित्तात् ।
अस्मभ्यं क्षत्रमजरं सुवीर्यम् । गोमदश्ववदुपसन्नुदेह । भगौ ह दाता
भग इत्प्रदाता । भगौ देवीः फल्गुनीराविवेश । भगस्येत्तं प्रसवं गमेम ।
यत्र देवैः सधमादं मदेम ॥ १० ॥

आयातु देवः सवितोपयातु। हिरण्ययेन सुवृता रथेन। वहन् हस्तः
सुभगं विद्वानापसम्। प्रयच्छन्तं पपुरि पुण्यमच्छ। हस्तः प्रयच्छ
त्वमृतं वसीयः। दक्षिणेन प्रतिगृष्णीम एनत्। दातारमद्य सविता
विदेय। यो नो हस्ताय प्रसुवाति यज्ञम् ॥ ११ ॥

त्वष्टा नक्षत्रमभ्येति चित्राम्। सुभगं ससं युवतिः रोचमानाम्।
निवेशयन्नमृतान्मर्त्यांश्च। रूपाणि पिशन् भुवनानि विश्वा। तन्नस्त्वष्टा
तदु चित्रा विचष्टाम्। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नः प्रजां
वीरवतीः सनोतु। गोभिर्नो अश्वैः समनक्तु यज्ञम् ॥ १२ ॥

वायुर्नक्षत्रमभ्येति निष्ठ्याम्। तिग्मशृङ्गो वृषभो रोरुवाणः। समीरयन्
भुवना मातरिश्वा। अप द्वेषांसि नुदतामरातीः। तन्नो वायुस्तदु
निष्ठ्या शृणोतु। तन्नक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तन्नो देवासो अनुजानन्तु
कामम्। यथा तरेम दुरितानि विश्वा ॥ १३ ॥

दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां तद्विशारवे। तन्नो
देवा अनुमदन्तु यज्ञम्। पश्चात् पुरस्तादभयं नो अस्तु। नक्षत्राणामधिपत्नी
विशारवे। श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ। विषूचः शत्रूनपबाधमानौ।
अप क्षुधं नुदतामरातिम् ॥ १४ ॥

पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उन्मध्यतः पौर्णमासी जिगाय। तस्यां
देवा अधिसंवसन्तः। उत्तमे नाक इह मादयन्ताम्। पृथ्वी सुवर्चा
युवतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदगाच्छोभमाना। आप्याययन्ती दुरितानि
विश्वा। उरुं दुहां यजमानाय यज्ञम् ॥ १५ ॥

ऋद्ध्यास्म हव्यैर्नमसोपसद्य। मित्रं देवं मित्रधेयं नो अस्तु। अनूराधान्

हविषा वर्धयन्तः। शतं जीवेम शरदः सवीराः। चित्रं नक्षत्रमुदगात्पुरस्तात्।
अनूराधा स इति यद्वदन्ति। तन्मित्र एति पथिभिर्देवानैः। हिरण्ययैर्विततै-
रन्तरिक्षे ॥ १६ ॥

इन्द्रो ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति। यस्मिन् वृत्रं वृत्र तूर्यं ततारं। तस्मिन्वयममृतं
दुहानाः। क्षुधं तरेम दुरितिं दुरिष्टिम्। पुरन्दराय वृषभाय धृष्णवे।
अषाढाय सहमानाय मीढुषे। इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमद्दुहाना। उरुं कृणोतु
यजमानाय लोकम् ॥ १७ ॥

मूलं प्रजां वीरवतीं विदेय। पराच्येतु निरृदतिः पराचा। गोभिर्नक्षत्रं
पशुभिः समक्तम्। अहर्भूयाद्यजमानाय मह्यम्। अहर्नो अद्य सुविते
दधातु। मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति। पराचीं वाचा निरृदतिं नुदामि।
शिवं प्रजायै शिवमस्तु मह्यम् ॥ १८ ॥

या दिव्या आपः पर्यसा सम्बभूवुः। या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्याः।
यासामषाढा अनुयन्ति कामम्। ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु।
याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः। याश्च वैशन्तीरुत प्रासचीर्याः।
यासामषाढा मधु भक्षयन्ति। ता न आपः शङ् स्योना भवन्तु ॥ १९ ॥

तन्नो विश्वे उप शृण्वन्तु देवाः। तदषाढा अभिसंयन्तु यज्ञम्। तन्नक्षत्रं
प्रथतां पशुभ्यः। कृषिर्वृष्टिर्यजमानाय कल्पताम्। शुभ्राः कन्या
युवतयः सुपेशसः। कर्मकृतः सुकृतो वीर्यावतीः। विश्वान् देवान्
हविषा वर्धयन्तीः। अषाढाः काममुपयान्तु यज्ञम् ॥ २० ॥

यस्मिन् ब्रह्माभ्यजयत्सर्वमेतत्। अमुं च लोकमिदमूच सर्वम्।
तन्नो नक्षत्रमभिजिद्विजित्य। श्रियं दधात्वहणीयमानम्। उभौ लोकौ

ब्रह्मणा सञ्जितेमौ । तन्नो नक्षत्रमभिजिद्विचष्टाम् । तस्मिन्वयं पृतनाः
सञ्जयेम । तन्नो देवासो अनुजानन्तु कामम् ॥ २१ ॥

शृण्वन्ति श्रोणाममृतस्य गोपाम् । पुण्यामस्या उपशृणोमि वाचम् ।
महीं देवीं विष्णुपत्नीमजूर्याम् । प्रतीची मेनाः हविषा यजामः ।
त्रेधा विष्णुरुगुगायो विचक्रमे । महीं दिवं पृथिवीमन्तरिक्षम् । तच्छ्रोणैतिश्रव
इच्छमाना । पुण्यं श्लोकं यजमानाय कृण्वती ॥ २२ ॥

अष्टौ देवा वसवः सोम्यासः । चतस्रो देवीरजराः श्रविष्ठाः । ते यज्ञं
पान्तु रजसः पुरस्तात् । संवत्सरीणाममृतं स्वस्ति । यज्ञं नः पान्तु
वसवः पुरस्तात् । दक्षिणतौऽभियन्तु श्रविष्ठाः । पुण्यं नक्षत्रमभि
संविशाम । मा नो अरातिरघशः साऽगन् ॥ २३ ॥

क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः । नक्षत्राणां शतभिषग्वसिष्ठः । तौ
देवेभ्यः कृणुतो दीर्घमायुः । शतं सहस्रा भेषजानि धत्तः । यज्ञं नो
राजा वरुण उपयातु । तन्नो विश्वे अभि संयन्तु देवाः । तन्नो नक्षत्रं
शतभिषगजुषाणम् । दीर्घमायुः प्रतिरद्भेषजानि ॥ २४ ॥

अज एकपादुदगात्पुरस्तात् । विश्वा भूतानि प्रति मोदमानः । तस्य
देवाः प्रसवं यन्ति सर्वे । प्रोष्ठपदासौ अमृतस्य गोपाः । विभ्राजमानः
समिधा न उग्रः । आऽन्तरिक्षमरुहदगन्द्याम् । तं सूर्यं देवमजमेकपादम् ।
प्रोष्ठपदासो अनुयन्ति सर्वे ॥ २५ ॥

अहिर्बुध्नियः प्रथमा न एति । श्रेष्ठौ देवानामुत मानुषाणाम् । तं ब्राह्मणाः
सौमपाः सोम्यासः । प्रोष्ठपदासौ अभिरक्षन्ति सर्वे । चत्वार एकमभि
कर्म देवाः । प्रोष्ठपदा स इति यान् वदन्ति । ते बुध्नियं परिषद्यः

स्तुवन्तः। अहिः रक्षन्ति नमसोपसद्य ॥ २६ ॥

पूषा रेवत्यन्वेति पन्थाम्। पुष्टिपती पशुपा वाजबस्त्यौ। इमानि हव्या
प्रयता जुषाणा। सुगैर्नो यानैरुपयातां यज्ञम्। क्षुद्रान् पशून् रक्षतु
रेवती नः। गावो नो अश्वाः अन्वेतु पूषा। अन्नः रक्षन्तौ बहुधा
विरूपम्। वाजः सनुतां यजमानाय यज्ञम् ॥ २७ ॥

तदश्विनावश्वयुजोपयाताम्। शुभङ्गमिष्ठौ सुयमैभिरश्वैः। स्वं नक्षत्रं
हविषा यजन्तौ। मध्वासम्पृक्तौ यजुषा समक्तौ। यौ देवानां भिषजौ
हव्यवाहौ। विश्वस्य दूतावमृतस्य गोपौ। तौ नक्षत्रं जुजुषाणोपयाताम्।
नमोऽश्विभ्यां कृणुमोऽश्वयुग्भ्याम् ॥ २८ ॥

अप पाप्मानं भरणीभरन्तु। तद्यमो राजा भगवान् विचष्टाम्। लोकस्य
राजा महतो महान् हि। सुगं नः पन्थामभयं कृणोतु। यस्मिन्नक्षत्रे
यम एति राजा। यस्मिन्नेनमभ्यषिञ्चन्त देवाः। तदस्य चित्रं हविषा
यजाम। अप पाप्मानं भरणीभरन्तु ॥ २९ ॥

निवेशनी सङ्गमनी वसूनां विश्वा रूपाणि वसून्नावेशयन्ती। सहस्रपोषः
सुभगा रराणा सा न आगन्वर्चसा संविदाना ॥ यत्ते देवा अदधुर्भागधेयममाव
संवसन्तो महित्वा। सा नो यज्ञं पिपृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे
सुवीरम् ॥ ३० ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥